

Prof. dr hab. Jolanta Dylewska

15.06.2022, Warszawa

Wydział Operatorski i Realizacji Tv
PWSFTviT w Łodzi

RECENZJA

Recenzja powstała na zlecenie Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Rada Dyscypliny ASP powołała mnie dnia 25 lutego 2022 roku w skład Komisji Habilitacyjnej, powierzając mi obowiązki recenzentki w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Anny Jagny Janickiej w dziedzinie: Sztuki, w dyscyplinie: Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki.

Do pisma z dnia 24 marca 2022 r. informującego mnie o powołaniu na recenzentkę dorobku artystycznego i dydaktycznego dr Anny Jagny Janickiej dołączona została przewidziana przez ustawę dokumentacja. Całość zawiera wszystkie wymagane dokumenty potwierdzone podpisem habilitantki i spełnia wymogi związane z prowadzonym postępowaniem habilitacyjnym.

INFORMACJE O HABILITANTCE

Dr Anna Jagna Janicka urodziła się 14 listopada 1959 roku w Gdańsku. W 1987 roku, po ukończeniu studiów na Wydziale Scenografii Teatralnej, Filmowej i Telewizyjnej Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie/ dyplom pod kierunkiem prof. Jerzego Skarżyńskiego/ - rozpoczęła, kontynuowaną z sukcesem do dzisiaj, pracę w charakterze scenografki i kostiumografki filmowej i teatralnej. Jej droga zawodowa to szlak wyznaczany chęcią mierzenia się z ciągle nowymi wyznacznymi, habilitantka podejmuje się bowiem współpracy z reżyserami o skrajnie różnych poglądach na estetykę i dramaturgię wizualną. Zachowując zawsze ten sam styl pracy oparty na benedyktyńskiej uważności dochodzi do zupełnie odmiennych efektów finalnych.

Jagna Janicka jest laureatką najważniejszych polskich nagród filmowych: wielokrotnie nominowana do Polskiej Nagrody Filmowej

“Orzeł”, została nagrodzona w 2015 roku za scenografię do filmu “Hiszpanka”.

Trzykrotnie nagradzana na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni:

- za kostiumy do filmu “W ciemności”, 2012
- za scenografię do filmu “Hiszpanka”, 2015
- za scenografię do filmu “Kler”, 2018

Ponadto w 2016 roku na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Chicago zdobyła Nagrodę za scenografię do filmu “Ostatnia rodzina”. Jej praca w teatrze i operze również jest honorowana nagrodami.

Jagna Janicka uczestniczyła i uczestniczy w pracy instytucji kultury filmowej: Europejskiej Akademii Filmowej [EFA], Polskiej Akademii Filmowej [PAF], Rady Programowej Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, Rady Uczelni PWSFTviT w Łodzi.

Od 2016 roku habilitantka podejmuje stałą współpracę z instytucjami nauki w charakterze pedagoga: do roku 2020 na stanowisku naprzód asystenta a później adiunkta prowadzi pracownię projektowania kostiumu filmowego na Wydziale Scenografii ASP w Warszawie. W roku 2020 zostaje i pozostaje do dzisiaj kierownikiem Katedry Scenografii Filmowej ASP aktywnie uczestnicząc w pracach Rady Programowej Wydziału Scenografii, w efekcie powstaje nowy 5-letni program studiów na Wydziale Scenografii.

6 czerwca 2019 Jagna Janicka uzyskuje stopień naukowy doktora sztuki w dziedzinie Sztuki w dyscyplinie Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki nadany uchwałą Rady Wydziału Scenografii Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Rozprawa doktorska nosi tytuł: “Pejzaż symboliczny. Zapis pracy nad poszukiwaniem języka wizualnego filmu Wojtka Smarzowskiego “Kler”.

OCENA AUTOREFERATU

Autoreferat operuje czystą, precyzyjną faktografią, która porządkuje przebieg życia artystycznego i naukowego habilitantki. Brak w nim komentarzy i autorefleksji co okazuje się świadomym zamierzeniem strukturalnym i znakomicie dopełnia się z teoretyczną częścią dzieła habilitacyjnego- minimalistycznym ale precyzyjnym i poruszającym opisem genezy procesu twórczego autorki.

Moją uwagę zwróciła niezwykła kreatywność artystki. W latach 1995 -2018, czyli od uzyskania dyplomu do otrzymania doktoratu habilitantka zrealizowała scenografię do pięciu a kostiumy do ośmiu oper.

65 razy tworzyła i scenografię, i kostiumy na deskach najlepszych polskich teatrów.

11 razy była autorką scenografii a 13 razy kostiumów w polskich i międzynarodowych filmach fabularnych.

Tworzyła scenografię i kostiumy w dwóch serialach.

Wielokrotnie współpracowała przy filmach i spektaklach telewizyjnych z najlepszymi polskimi reżyserami: szesnastokrotnie jako scenografka i dwudziestoosmiokrotnie jako kostiumografka.

A w ciągu trzech lat, które minęły od uzyskania przez nią stopnia doktora sztuki habilitantka stworzyła scenografię do dwóch pełnometrażowych filmów fabularnych, dwóch ośmioodcinkowych seriali oraz dwóch spektakli teatralnych.

I właśnie refleksja słowna i wizualna nad tymi dziełami ale nade wszystko nad scenografią do filmu "Hiacynt" składa się na opis artystycznego dzieła habilitacyjnego.

OCENA DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO STANOWIĄCEGO PRACĘ HABILITACYJNĄ

Wskazaniem osiągnięciem artystycznym jest scenografia habilitantki do pełnometrażowego filmu fabularnego "Hiacynt" w reżyserii Pawła Domalewskiego. Opis tego osiągnięcia jest zawarty w albumie łączącym materiał wizualny [grafikę, fotosy, fotografie i kadry filmowe] z tekstem-kluczem do koncepcji wizualnej filmu a w warstwie ogólnej do całej twórczości artystki. Horyzontalny format albumu powtarza panoramiczne proporcje obrazu w filmie "Hiacynt" a żółta apla stanowiąca tło strony początkowej przywołuje energię wizualną filmu.

Opis nosi tytuł:

NIEZNANE JEST PIĘKNE. O scenografii filmu "Hiacynt" w reżyserii P. Domalewskiego.

We wstępie Jagna Janicka zadaje samej sobie pytanie o sens i granice artystycznej wolności w zawodzie scenografa. I zaraz przywołuje swoją prainspirację w świecie sztuki "Sklepy cynamonowe" i ich autora Bruno Schulza, artystę najbardziej wolnego pomiędzy wolnymi, jakby chciała by wszystko co napisze odbyło się w jego milczącej obecności.

A następnie Jagna Janicka wyznaje:

“Każdy film, spektakl to podróż.

Nowa podróż.

Nowy tekst, który poprowadzi przez inne terytoria.

Zaczynam tę podróż nie znając końca.

A każde wyruszenie w wędrówkę jest dla mnie aktem wolności.

Wolności w wyborze decyzji o podjęciu się tego nowego zadania, ciekawości tego nowego świata i wiara, że jest to świat ważny.

Kiedy wyruszam w wędrówkę na odkrycie tego nowego świata na zewnątrz mnie staram się pozbyć całego oceanu znaczeń i nawyków myślowych, stereotypów.

Zobaczyć ten świat na nowo i tak go zbudować. Podbić go, oswoić tą nową rzeczywistość każdego filmu.

Wolność to brak rutyny. Choć byłoby łatwiej, szybciej, posługiwać się tymi samymi, sprawdzonymi szablonami, zachwycającymi miejscami.

Nikt nie wymaga ode mnie tyle, ile ja sama.

Być dzieckiem - tak.

Rutyna - nie.

Ryzyko - tak.

Wolność - tak.”

Habilitationka przyznaje, że proces twórczy jest pełen bitew nie zawsze przez nią wygranych ale sam akt twórczy pozostaje całkowicie wolny. Granice tej wolności może wyznaczyć tylko wyobraźnia czerpiąca zarówno z szeroko rozumianej pamięci artystki jak i z jej inteligencji intuicyjnej.

“Trzy żywioły: światło, przestrzeń, zakłęcie - symbol, porządkują mój świat” - wyznaje scenografka.

Pracując w teatrze i filmie ma świadomość i umiejętność tworzenia w dwóch różnych skalach wizualnych. Potrafi nadać sensualność zarówno oddalonej od widza przestrzeni dekoracji teatralnej jak i filmowej fakturze widzianej przez kamerę w detalu.

Światło traktuje jak współtwórcę. Budując przestrzeń teatralną światło traktuje jak wielkiego kreatora, który wnosząc w nią energię i czas - nada jej sens w każdym wymiarze- ludzkim i boskim. I odsłoni, wydobędzie relacje między miejscem i człowiekiem.

A w filmie Jagna Janicka pozwala się światłu inspirować. Uważnie “słucha” go w czasie szukania lokacji a światło odkrywa przed nią wszystkie możliwości obserwowanych przestrzeni. Szczególną uwagę darzy miejsce styku faktur czyli powierzchni obiektów i światła. To właśnie doniesione za pośrednictwem kamery do oka widza powierzchnie, czy to ludzkich twarzy, czy całego materialnego świata wokół człowieka, będą tworzyć w umysłach i emocjach oglądających obraz świata filmu.

NIEZNANE JEST PIĘKNE. O scenografii filmu “Hiacynt” w reżyserii P. Domalewskiego.

Jagna Janicka przyznaje, że na samym początku pracy nad filmem czyli na etapie czytania scenariusza czuje się jego jedynym twórcą - reżyserem i operatorem:

“ To o mnie pisze Susan Sontag: “Fotograf to uzbrojony w aparat samotny spacerowicz, który bada teren, skrada się, przemierza miejskie piekło; to przechodzeń, podglądacz odkrywający miasto jako krajobraz ponętnych skrajności”.

Film “Hiacynt” powstał w 2021 roku i został zrealizowany w technologii cyfrowej.

Akcja filmu rozgrywa się w roku 1986 a jej tło historyczno-obyczajowe stanowi wymierzona w środowisko gejowskie akcja milicyjna o kryptonimie “Hiacynt”.

Film odniósł sukces artystyczny, szczególnym uznaniem obdarzono warstwę wizualną filmu [autorem zdjęć jest Piotr Sobociński jr], w której powstaniu bezsporny był udział scenografki.

Obraz został zrealizowany w stylu minimalizmu. Użyto obiektywów krótkoogniskowych o wysokiej rozdzielczości i z dużą głębią ostrości. Inscenizacja głębinowa i precyzyjny ruch wewnątrz kadrowy w połączeniu ze statyczną kamerą i dynamiczną kompozycją- tworzą przejmujący obraz bohaterów [i tych pozytywnych, i negatywnych] niejako uwięzionych w kadrach. Oddaje to znakomicie atmosferę czasu i miejsc akcji i pozwala widzom w pełni współodczuwać z bohaterami. Habilitantka w poruszający sposób opisuje fazę docierania do pierwszych wyobrażeń o obrazie miasta, w którym najdotkliwiej mogłaby rozegrać się historia zapisana w scenariuszu. Oglądając w filmie ostateczny wybór modernizmu w odświeżeniu przedwojennej i powojennej czujemy jako widzowie spełnienie. Hieratyczny rytm

klaustrofobii nadają perspektywie geometrycznej wszechobecne podziały architektoniczne. Genialnym wyborem okazała się decyzja o szukaniu plenerów z wysoko uniesionym, wyrzuconym poza ramy kadru horyzontem. Przeczucie scenografki o potrzebie pokazania świata bez nieba okazało się ważnym kreatorem nastroju i metafory.

Świat przedstawiony w "Hiacyncie" jest światem-pułapką, światem bez wyjścia. Podkreśla to decyzja o wyborze wieczorów i nocy jako przeważającego czasu akcji. Światło jest budowane strefowo z ciepłą dominantą a plenery są spocone, mokre, pełne odbić i blików. Klasę i rangę scenografa poświadczają perfekcyjnie zharmonizowane ze stylem świecenia faktury. Ich luminancja i różnorodność, ich paleta barwna - oszczędna i równocześnie niesamowicie szczodra w detalu - pozwalają stworzyć świat balansujący na krawędzi hiperrealizmu i snu. Ten film w pełni zaświadcza, że strategie artystyczne dr Jagny Janickiej są najwyższego lotu, że pracując w zespole umie ona słuchać i jest wysłuchiwana. W ekipie filmowej każdy z nas jej członków ma swoją unikalną rolę do odegrania. Od naszej osobowości artystycznej i twórczej strategii zależy efekt finalny i nasze osobiste spełnienie. W przypadku scenografa - tworzy on świat - profilmową przestrzeń dla akcji zapisanej w scenariuszu i musi oddać ten świat innym - postaciom ze scenariusza, operatorom z kamerami i lampami, pirotechnikom z wiatrami i deszczami, zwierzętom, słońcu... Jeśli scenograf ma tak wysoką inteligencję wizualną jak Jagna Janicka to każda z tych osób wchodzi w harmonijną relację z jej pracą i nawet dokonując transformacji, dokonuje rozwoju jej projektu.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z całokształtem działalności organizacyjno-dydaktycznej, naukowo-badawczej i artystycznej dr. Jagny Janickiej, z całkowitym przekonaniem stwierdzam, że wnosi ona autorski wkład w rozwój sztuk plastycznych i filmowych i spełnia wszelkie kryteria wymagane do nadania jej stopnia doktora habilitowanego.

Prof. Jolanta Dybowska